

David Mitchell

13 manieren om naar stotteren te kijken

INHOUDSOPGAVE

Voorwoord	4
David Mitchell is een Brits Auteur	5
I. Stotteren kan gezien worden als een vloek	9
II. Stotteren is een beperking	10
III. Stotteren als bron van afkeer naar jezelf	11
IV. Stotteren is vernederend	12
V. Stotteren kan een verborgen geheim zijn	13
VI. Stotteren is een mysterie	14
VII. Stotteren is een politiek probleem	16
VIII. Stotteren is een cursus in praktische taalkunde	18
IX. Stotteren is een empathie generator	20
X. Stotteren is een uitdaging	21
XI. Stotteren is geen vijand, maar een deel van jezelf	22
XII. Stotteren is een brug	24
XIII. Stotteren is een geschenk	25

VOORWOORD

Dit boekje is een vertaling van de lezing, die David Mitchell gehouden heeft op het 9de wereldcongres van de International Stuttering Association in Lunteren in 2013.

David Mitchell (12 januari 1969) is een van de grootste Engelse auteurs van dit moment. Met onder meer twee nominaties voor de Man Booker Prize, wordt zijn werk over de hele wereld vertaald. Het meest autobiografische boek met de titel "Dertien" beschrijft de ervaring van de dertienjarige Jason Taylor die worstelt met zijn stotteren. Het stotteren maakt hem niet populair op school en ook thuis kan hij moeilijk zijn plek vinden.

Totdat Jason ontdekt hoe hij met taal de werkelijkheid kan bezweren.

De lezing van David Mitchell in Lunteren ging over dertien manieren om naar stotteren te kijken. Het geeft ook een beeld van zijn persoonlijke ontwikkeling in het omgaan met zijn eigen stotteren. Zijn verhaal is al sinds 2013 te vinden op de website van het StotterFonds www.stotteren.nl. Nu is er dan de vertaling om zijn waardevolle gedachten nog toegankelijker te maken. Hij beschrijft in zijn verhaal 13 manieren om naar stotteren te kijken naar analogie van een gedicht van Wallace Stevens. Om de dichter recht te doen is de Engelse tekst ook te lezen.

"My 13 year old stammering self would never have believed that, aged 44, I'd be in the Netherlands quoting poetry to an audience of 200, believe me. I'd phone him up to tell him the good news, but I don't have his number and he isn't on email for some reasons"

LUNTEREN 2013

“Wat een grote eer om hier te zijn. Hoewel ik deze woorden in mijn leven bij het begin van een lezing vaak heb gebruikt, zijn ze echt gemeend. Velen van jullie zullen in mijn titel de verwijzing herkennen naar het gedicht van de grote modernistische Amerikaanse dichter Wallace Stevens, ‘13 manieren om naar een merel te kijken’. Wat zou ik graag willen zeggen dat Stevens een stotteraar was, zoals de Britse dichter Philip Larkin of dat zijn ‘Blackbird’-gedicht over stotteren ging, maar geen van beide beweringen

zou waar zijn. Maar het gedicht gaat over de vele facetten van wat we zien en herinnert me eraan hoe wij geneigd zijn (zoals de meeste media) om eerst te vereenvoudigen en vervolgens te overdrijven. Sta me graag toe om Stevens’ gedicht voor te lezen (en ik hoop dat de erfgenamen me niet zullen aanspreken vanwege inbreuk op het auteursrecht) - het is kort, helder, mooi en zie het als een Gin-Tonic op smaak gebracht met een paar druppels Bergamot voordat de pasta wordt geserveerd.”

“

I
*Among twenty snowy mountains,
The only moving thing
Was the eye of the blackbird.*

II
*I was of three minds,
Like a tree
In which there are three blackbirds.*

III
*The blackbird whirled in the autumn winds.
It was a small part of the pantomime.*

IV
*A man and a woman
Are one.
A man and a woman and a blackbird
Are one.*

V
*I do not know which to prefer,
The beauty of inflections
Or the beauty of innuendoes,
The blackbird whistling
Or just after.*

VI
*Icicles filled the long window
With barbaric glass.
The shadow of the blackbird
Crossed it, to and fro.
The mood
Traced in the shadow
An indecipherable cause.*

VII
*O thin men of Haddam,
Why do you imagine golden birds?
Do you not see how the blackbird?
Walks around the feet
Of the women about you?*

VIII
*I know noble accents
And lucid, inescapable rhythms
But I know, too,
That the blackbird is involved
In what I know.*

IX
*When the blackbird flew out of sight,
It marked the edge
Of one of many circles.*

X
*At the sight of blackbirds
Flying in a green light,
Even the bawds of euphony
Would cry out sharply.*

XI
*He rode over Connecticut
In a glass coach.
Once, a fear pierced him,
In that he mistook
The shadow of his equipage
For blackbirds.*

XII
*The river is moving.
The blackbird must be flying.*

XIII
*It was evening all afternoon.
It was snowing
And it was going to snow.
The blackbird sat
In the cedar-limbs.*

”

I
*Tussen twintig besneeuwde bergen,
Was het enige bewegende ding
Het oog van de merel.*

II
*Ik had drie gedachten,
Als een boom
Waarin drie merels zijn.*

III
*De merel wervelde in de herfstwinden.
Het was een klein deel van het gebarenspeel.*

IV
*Een man en een vrouw
Zijn één.
Een man en een vrouw en een merel
Zijn één*

V
*Ik weet niet wat ik het mooiste vind,
De schoonheid van stemnuances
Of de schoonheid van toespelingen,
Het zingen van de merel
Of net erna.*

VI
*IJspiegels vulden het lange raam
Met vreemd glas.
De schaduw van de merel
Kruiste het, heen en weer.
De stemming
Tekende in de schaduw
Een niet te ontcijferen oorzaak.*

VII
*O nietige mensen van Haddam,
Waarom stel je je gouden vogels voor?
Zie je niet hoe de merel
Loopt rond de voeten
Van de vrouwen om je heen?*

VIII
*Ik ken edele accenten
En luchtige, onontkoombare ritmes
Maar ik weet, ook,
Dat de merel betrokken is
Bij wat ik weet.*

IX
*Toen de merel uit het zicht vloog,
Markeerde het de rand
Van één van vele cirkels.*

X
*Bij het zien van merels
Vliegend in een groen licht,
Zouden zelfs de klaagzangen van harmonie
Het scherp uitroepen.*

XI
*Hij reed over Connecticut
In een glazen koets.
Eens, doorboorde een angst hem,
Omdat hij de schaduw
Van zijn uitrusting
Aanzag voor merels.*

XII
*De rivier beweegt.
De merel moet aan het vliegen zijn.*

XIII
*Het was de hele middag avond.
Het sneeuwde
En het zou gaan sneeuwen.
De merel zat
In de oksels van de ceder.*

Is dat niet mooi?

“Mijn 13-jarige stotterend ikje zou nooit hebben geloofd dat ik op mijn 44ste in Nederland een gedicht zou voordragen voor zo'n 200 man, geloof me. Ik zou hem willen bellen om hem het goede nieuws te vertellen, maar ik heb zijn nummer niet en om de een of andere reden heeft hij geen e-mail. Dus, voor mijn lezing, dacht ik dat ik het voorbeeld

van Wallace Steven zou volgen om op 13 manieren naar het stotteren te kijken en te bespreken. In het begin dacht ik de 13 niet te halen, maar toen ik eenmaal op gang kwam, vloeide alles in elkaar over. Ik heb ze in een soort van donker tot-licht volgorde gesorteerd, dus als de eerste paar een beetje sombertjes aanvoelen, wanhoop niet - de cavalerie is onderweg“.

I.

STOTTEREN KAN GEZIEN WORDEN ALS VLOEK

Stotteren kan gezien worden als een vloek. Een vloek veroorzaakt schade en ellende aan het slachtoffer. Juist die schade en ellende lijkt voor ons het stotteren te veroorzaken. Ik denk dat velen van ons zich een soort Eerste Contact met ons stotteren herinneren - een anekdote over wanneer we ons voor het eerst bewust werden dat er iets mis was met onze spraak en we niet zo moeiteloos konden praten als andere kinderen. Of eigenlijk merkten we dat we helemaal niet konden praten. Of het nu gedeeld werd of geheimgehouden, deze eerste herinneringen brandden in ons geheugen met die roodgloeiende schaamte waar kinderen gevoelig voor zijn. Niet passen in de groep is een doodzonde op die leeftijd. Mijn eigen eerste herinnering, voor wat het waard is, hangt samen met het spel Galgje - ik weet niet of dit spel internationaal is of alleen voorkomt in de Engelstalige wereld,

maar het is een beetje wreed woordspel, waarbij je een woord kan raden door één voor één de samenstellende letters te zeggen. Elke verkeerde gok levert je een deel van een galg en een opgehangen man op, totdat je of het woord correct raadt, of de arme man opgehangen is. Hoe dan ook, op een dag, ik was 7 of 8, waren we galgje aan het spelen op school en ik wist het antwoord: 'Napoleon' - een vreemd woord voor onze leraar om te kiezen, dat geef ik toe, maar dat was het. Ik stak mijn hand op om te antwoorden en ... ervoer mijn allereerste geregistreerde stotter. Ik weet dat ik voor iedereen hier niet hoeft te beschrijven hoe dat is. Ik voelde me, letterlijk, vervloekt - alsof een of andere heks mijn mond en tong had betoverd, om te voorkomen dat ik het verdraaide woord zou zeggen. Het gebeurde opnieuw, nogmaals, opnieuw ... Ik vreesde voor mijn negende verjaardag, want als iemand me dan zou vragen hoe oud ik was, zou ik moeten kiezen tussen stotteren of liegen. Ik herinner me dat ik dacht dat ik nooit in staat zou zijn om een baan te krijgen, tenzij die van vuurtorenwachter, en dat vriendinnen, het huwelijk en kinderen duidelijk niet voor mij waren weggelegd. Ik herinner me dat ik dacht: wat heb ik gedaan om deze vloek te verdienen?

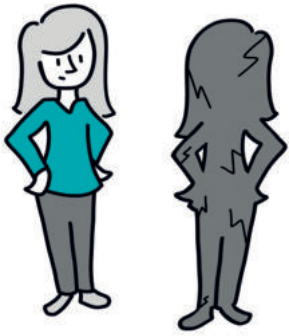
II.

STOTTEREN IS EEN BEPERKING

Ten tweede is stotteren een beperking; een hinderpaal; een kansverminderaar; een levensverschrompelaar. In de loop der jaren heeft mijn stotteren me ertoe aangezet om de telefoon niet te beantwoorden, zelfs al wist ik dat het een mogelijke werkgever was; de telefoon op te hangen toen ik eindelijk de moed had verzameld om een meisje te bellen dat ik leuk vond, omdat ik gewoon mijn eigen naam niet kon zeggen; te vragen om thee toen ik echt koffie wilde (ik kon de 'k' niet zeggen; (jarenlang) te zeggen "Wat ben je vandaag van plan?" in plaats van "Wat doe je vandaag?" (ik kon "doe" niet zeggen); een sympathiek schoolhoofd te smeken mij niet te laten voorlezen voor de hele middelbare school; de lijst gaat maar door. Elke dag was een reis door een taal-kundig mijnenveld zonder grenzen. Net zoals mijn stotteren me ervan weerhield bepaalde medeklinkers in

een zin te zeggen, leek mijn stotteren ook een reeks levenservaringen, groot en klein, te gaan blokkeren. Ik herinner me mijn goedbedoelende moeder die probeerde haar vrij stuurloze zoon zijn toekomstige carrière te laten overdenken en daarbij opmerkte dat "onderwijzen geen optie is, vanwege het spreken?" Dit was één van de weinige keren dat mijn ouders openlijk naar mijn spraakgebrek verwezen; en het was ook geen onderwerp dat ik ooit zelf aan de orde heb gesteld. Mijn moeder probeerde natuurlijk alleen maar behulpzaam te zijn, maar ik heb me zelden zo gekwetst of ellendig gevoeld - niet dat ik brandde van verlangen om leraar te zijn, het was de terloopse manier om met een enkele opmerking een beroep volledig uit te bannen. Uiteindelijk heb ik tien jaar Engels onderwezen, gelukkig en vrij vloeiend, maar dat is een ander verhaal.

III.

STOTTEREN ALS BRON VAN AFKEER NAAR JEZELF

Een derde manier om naar stotteren te kijken is als een bron van afkeer van jezelf. Zoals de meeste tieners maakte ik me voortdurend zorgen dat ik niet de minzame, geestige, populaire persoon kon zijn, die je volgens de wereld om je heen zou moeten zijn om te overleven en te gedijen. Als stotteraar droeg ik een extra last van 50 kilo schuld, omdat ik geen zin kon uiten zonder eruit te zien alsof ik een soort toeval had. Onbewust had ik de mythe overgenomen dat stotteren wordt veroorzaakt door een gebrek aan wilskracht. Wanneer het niet een klasgenoot of een leraar was die naar me schreeuwde: "Gooi het eruit; of in godsnaam, zeg het gewoon!" dan schreeuwde ik dezelfde soort weerzinwekkende

vermaningen naar mezelf, omdat ik het niet hard genoeg probeerde. Ik werd voor gek verklaard door een sterke volkswijsheid. Het kwam niet bij mij op om te bedenken dat een stotteraar een kerncentrale van wilskracht moet zijn, gewoon om een telefoonnummer te draaien, naar een verkooploket te lopen of het risico te nemen om een vraag in de klas te beantwoorden in plaats van te mompelen: "Kweenie, meneer." De Quakers nemen beslissingen door langzaam overleg en niet door hoofdelijke stemming, omdat de meerderheid vaak geen gelijk heeft; over het stotteren is het verhaal van de meerderheid beklagenswaardig onjuist. Stotteren wordt niet veroorzaakt door een gebrek aan wilskracht; deze mening is net zo lui en verderfelijk als vals. (En terwijl wilskracht inderdaad iets fantastisch is, dat je in staat kan stellen om zonder hulp helemaal naar de Noordpool te marcheren, kan je geweldige wilskracht je uiteindelijk doden door onderkoeling en verhongering als je ook niet over de juiste ervaring, uitrusting en training beschikt.)

IV.

STOTTEREN IS VERNEDEREND

Stotteren is vernederend. Waarom is het zo vernederend als we stotteren? Soms omdat het lijkt dat we kinds zijn? Kijk, we zijn allemaal volwassen, maar we kunnen niet eens praten. Of hoe we eruitzien als we blokkeren op een woord - uitpuilende ogen, rood gezicht, zweten, haspelen, onbegrijpelijk klinken, een ademhaling die alle kanten opgaat, alsof we een verloren strijd voeren tegen duivelse bezetenheid? Hoe dan ook, dit alles is bepaald niet waardig. Of voelen we ons vernederd door hetzelfde (denk ik nu) waardoor we afkeer van onszelf voelen - omdat we het verhaal geloven dat stotteren een pechje is, waarbij we te zwak zijn om dat te overwinnen. Als dat laatste het geval is, waarom zou de maatschappij dan zo'n harteloos verhaal ontwikkelen? De wereld kan een harteloze plek zijn, en spot is een manier om het eigen ego te versterken ten koste van een ander. Freudiaanse ideeën over lachen als een reflexmatige reactie op iets onbekends en beangstigends kunnen ook nuttig zijn; als de persoon met wie je praat niet weet dat je stottert en als je in een hevige blokkade belandt, dan is een zenuwachtig

gegiechel een begrijpelijke reactie, zelfs als die reactie niet welkom is. Onze kwelgeesten in de speeltuin of op het werk vernederen ons, omdat het hun aard is om dat te doen. Kinderen vernederen ons onbedoeld omdat ze niet weten dat we niet willen dat ze onze zinnen voor ons afmaken. Stotteren is vernederend omdat de weigering om vernederd te worden zelfrespect kost dat we niet altijd kunnen opbrengen. Het goede nieuws dat ik mijn 13-jarige zelf wil vertellen, is dat zelfrespect geen gave is, waarmee je al dan niet bent geboren. Zelfrespect is een spier die zowel getraind als overspannen kan worden. Naarmate je ouder wordt, wordt het moeilijker voor anderen om je te vernederen zonder je toestemming.

V.

STOTTEREN KAN EEN VERBORGEN GEHEIM ZIJN

Stotteren kan een verborgen geheim zijn. Ik was niet de echte stottergek op school, omdat mijn verhullingsmechanismen meestal net goed genoeg waren om voor niet abnormaal onvloeiend door te gaan. In sommige opzichten was deze gedeeltelijke camouflage natuurlijk een zegening - ik werd minder vaak en diep vernederd, maar op andere manieren droeg mijn "In de kast" status als stotteraar bij aan de algemene vloek. Waarom? Ten eerste omdat mijn verbergingsmechanismen mijn behoefte aan therapie verdoezelden, waarvan ik had kunnen profiteren; en ten tweede omdat ik in angst leefde dat ik zou worden buitengesloten, vernederd en vervolgens gedwongen worden om de troon van schande over te nemen van de officiële schoolstotteraar. Ik had altijd een nachtmerrie dat mijn

laatste oordeel als wandelende dode had plaatsgevonden en ik de laatste mens op aarde was. In deze nachtmerrie kon ik overleven door te doen alsof ik een zombie was, me te kleden als een zombie en te grommen als een zombie, maar op het moment dat ik me vergiste en iets deed of zei wat me blootgaf als een mens van vlees en bloed, zouden de echte zombies stoppen met wat ze dan ook aan het doen waren en me aankijken met een nieuwsgierige he? uitdrukking, en ik wist dat ik wakker moest worden voordat ze op me af kwamen en mijn vlees uit elkaar zouden scheuren. Je leeft een beetje in die nachtmerrie als je een relatief 'goed functionerende' stotteraar bent. Ik vreesde dat mijn vijanden dat schuldige geheim zouden raden, want dan had ik geen verdediging tegen hen. Toen vrienden beseften dat ik een spraakgebrek had, vermeden ze tactvol dit te benoemen, maar dat verzwijgen was net zo tastbaar als het benoemen, omdat ik wist dat zij het wisten (natuurlijk) en ik wist dat ze medelijden met me hadden. Als, zoals Oscar Wilde zei, homo-seksualiteit de liefde is die zijn naam niet durft te zeggen, dan is stotteren de handicap die zijn naam niet kan zeggen.

VI.

STOTTEREN IS EEN MYSTERIE

Stotteren is een mysterie. Is stotteren genetisch? Nou, hoe kan het dat niet zijn - het is toch niet bacterieel of viraal, of zoiets? En er zijn te veel lotgenoten uit beschermde familie-achtergronden dan dat het veroorzaakt zou zijn door trauma of misbruik, toch? Ideeën uit de jaren zestig, dat stotteren zou beginnen in het oor van de ouders, zijn nu aan het rotten op de storthoop van achterhaalde ideeën, samen met de ooit gerespecteerde wetenschappen als frenologie en eugenetica. (Verwijt het die domme ouders maar die niet weten wat ze doen, zo heel anders dan wij die alles goed hebben gedaan!) En er zijn te veel van ons van eenvoudige achtergrond om te concluderen dat stotteren voortkomt uit overbescherming, toch? Als stotteren een simpele kwestie is van gebrekkige neurale verbindingen, hoe komt het dan dat velen van ons als kind een tijdje vloeiend spreken, maar dan dat vloeiende verliezen als we zeven of acht jaar oud worden? Maar hoe kan stotteren geen neurologisch fenomeen zijn als het niet alleen aan de spieren ligt? Als het neuraal is, kunnen we die defecte synapsen

dan opnieuw bedraden, zoals overlevenden van een beroerte? Is dit wat er gebeurt als iemand zijn stotteren 'overwint' en uiteindelijk kan praten als Brugman? Is er een verband met autisme of aandoeningen in het autistisch spectrum? Kunnen ze verre familieleden van elkaar zijn? Als stotteren genetisch is, welke factoren veroorzaken dan dat het 'stottergen' wordt ingeschakeld? Wat is er aan de hand als niet stotterende ouders een stotterend kind hebben? Waarom is stotteren zo wispelturig? Waarom kan het zo onvoorspelbaar komen en gaan? Hoe kan stotteren zich blijkbaar 'verbergen' voor logopedisten? Als stotteren stress-gerelateerd is, hoe kan een stotteraar zoals Charles I van Engeland naar verluidt een vrijbrief krijgen bij een proces om vast te stellen of hij al dan niet zal worden geëxecuteerd?

Waarom stotteren de meesten van ons niet als we met honden, planten of in onszelf praten? Waarom stotteren we niet als we zingen? Waarom veranderen de medeklinkers waarop we blokkeren in de loop van de tijd? Waarom beïnvloedt de rest van het woord blijkbaar of ik stotter aan het begin van het woord? Dus hoe komt het dat ik moeite heb met de naam van de Amerikaanse rivier "Shenandoah" maar kan ik de naam van de auteur van 1001 nacht, "Scherazade", of van de Poolse stad "Scezecin" wel zeggen. Waarom kan ik het woord "kapitein" wel zeggen, maar niet "Karola"? Waarom werken bepaalde behandelingen en programma's wel voor de ene stotteraar, maar niet voor de andere? Zelfs wanneer ze werken, werken ze dan echt voorgoed, of is

terugval onvermijdelijk, wat weer bijdraagt aan de ellende van een gestreste stotteraar omdat hij is teruggevallen in oude gewoonten? Hoe komt het dat het praten met een andere stotteraar de ernst van je eigen onvloeiendheid beïnvloedt? Kan de ernst van stotteren objectief worden gemeten, zoals de schaal van Richter aardbevingen meet, of zelfs fenomenologisch, zoals de Beaufort-schaal geldt voor windkracht? Als romanschrijver onder academici voel ik me vaak als een ongewassen boerenpummel bij een chique stads-trouwerij - ik kan vragen stellen zonder antwoorden te hoeven formuleren. Niettemin, als er academici zijn die aan deze vragen werken, dan weet ik dat je van harte welkom zou zijn op de volgende Internationale Stotter Conferentie.

VII.

STOTTEREN IS EEN POLITIEK PROBLEEM

Stotteren is een politiek probleem. Ik zou mijn toegewezen uur geheel kunnen besteden aan het bespreken van alleen dit aspect van stotteren, maar ik zal me beperken tot twee punten. **Ten eerste:** zou een verzorgingsstaat toegang moeten bieden tot spraaktherapie aan burgers met spraakproblemen? Ik zou Ja willen zeggen, als die staat zichzelf beschaafd wil noemen. In deze financieel moeilijke tijden is stottertherapie echter een nog kwetsbaarder doelwit dan bibliotheken. Als een lokale gezondheidsautoriteit haar afdelingen audiologie sluit en zegt: "Dus, oude mensen, geen geld meer voor gehoorapparaten", dan zouden barricades worden bemand en zou er bloed vloeien. Maar als op spraak- en taaltherapie wordt bezuinigd, wat gaan de lokale stotteraars dan doen? Demonstreren bij het parlamentsgebouw met een megafoon? We zijn geen politiek blok, we zijn relatief klein in getal en onze toestand is niet levensbedreigend. Om meer invloed te verkrijgen, moeten mensen echter een natuurlijke terughoudendheid overwinnen - gezien de negatieve stereotypen over stotteraars de

overhand hebben - om ervoor uit te komen een stotteraar te zijn. Maar toegang tot spraaktherapie, net zo goed als hoortoestellen, gaat over het fundamentele recht van de mens om te communiceren. De stottergevangenis is net zo ontreddeend als de doof-straf. Afgezien van ethische vragen, is er ook niet een breder financieel argument om zowel kinderen als volwassenen te bevrijden van de beperking door hun spraakproblemen? Hun levenskansen worden vergroot, evenals hun capaciteiten om de relatief geringe kosten in de toekomst terug te betalen. Spraak en taaltherapie nu creëert belastingbetalers in de toekomst. **Ten tweede:** de relatie tussen politiek, cultuur en hoe het groepen vergaagt is hecht en levendig. Politiek is zowel de wind als de windwijzer van verandering.

Homo's en lesbiennes in het VK kunnen nu met elkaar trouwen, omdat ze in de politiek voor deze hervormingen hebben gevochten; op Schiphol zijn nu overal toiletten voor gehandicapten beschikbaar vanwege de politiek; elke grote Japanse stad, en talloze kleinere, hebben stroken van getande tegels langs de trottoirs, zodat visueel gehandicapten hun weg kunnen vinden - vanwege de politiek. Ik ben geen expert over hoe personen die stotteren zich precies zouden moeten mobiliseren, maar nationale goede doelen zoals de Britse Stammering Association in Engeland en onvermoeibare organisaties zoals StutterTalk in de VS spelen hier zeker een cruciale rol bij. Hoog op mijn verlanglijstje van onderwerpen waarvoor we campagne moeten voeren, staan echter: toegang

tot spraak- en taaltherapie; een campagne tegen oudere huisartsen die bezorgde ouders aanmoedigen niets te doen, het gaat vanzelf over, ze groeit wel over het stotteren heen; stoppen met het elkaar toeschrijven van de verantwoordelijkheid voor het aanbieden van spraaktherapie door gezondheidsdiensten en onderwijsafdelingen; het benoemen en tot schande maken van publieke figuren die stotteraars bespotten, wat net zo goed een no go zone zou moeten zijn als lachen om blinde mensen omdat ze niet kunnen zien, of het gebruik van racistische terminologie. We moeten publieke onwetendheid bestrijden. Mensen in de vloeiende wereld willen het begrijpen, en ze willen wel luisteren - zoals, denk ik, het succes van The King's Speech heeft laten zien.

VIII.

STOTTEREN IS EEN CURSUS IN PRAKTISCHE TAALKUNDE

Stotteren is een cursus in praktische taalkunde. Als ik onderweg ben om een boek te promoten, zoek ik een paar passages die goed werken bij het voorlezen en lees deze bij boekhandels en festivals enzovoort. Het is onvermijdelijk dat er een paar stotterwoorden in de passage staan. Ik weet dat ze er zijn, dat ze op me wachten: sommige avonden kan ik ze uitspreken, maar ik houd synoniemen voor de lastige woorden of zinnen achter de hand, zodat, als ik moe ben, of mijn stotteren bijzonder hardnekkig is, ik de mogelijkheid heb om een ander woord te gebruiken. Toen ik 12 of 13 was, was ik altijd mijn eigen "autocue". Ik kwam er al snel achter dat sommige synoniemen beter passen dan andere. Ik leerde dat woorden nauwkeurig zijn gekijkt, en dat de betekenis of kracht kan worden aangepast door verbuiging; een enkele nadruk op een lettergreep kan het zwaartepunt van een zin veranderen. Ik leerde ook over toonsoorten van woorden; sommige woorden en zinsneden klinken meer ontwikkeld, volwassen of Latijn, terwijl andere woorden en zinnen meer 'straattaal',

meer 'tienerjargon', misschien meer Angelsaksisch zijn. Natuurlijk leren alle moedertaalsprekers van een taal dit ook intuïtief, maar voor een autocueing stotterend kind is het een middel om te overleven op het schoolplein. Dus als je twaalf bent en je kunt de 'm' niet zeggen in de zin 'Het is een kwestie van mening', kun je het niet simpelweg vervangen door het woord 'subjectief', omdat je dan in elkaar geslagen wordt omdat je te deftig praat. Je hebt een andere zin nodig - en meteen, want bij dat proces van zelfautocue dient de andere persoon niet door te hebben wat je aan het doen bent. Soms is er geen gemakkelijk vervangwoord, dus moet je de zinnen aan beide zijden van de lastige woorden demonteren en voegwoorden gebruiken - maar,

en, dus, echter - om de zin aan te passen aan de gewenste betekenis. Zonder valse bescheidenheid ben ik zo een zelfstandige autocue-gebruiker van Olympische klasse in de Engelse taal geworden - dit heeft me meer dan wat dan ook geholpen om het schuldige geheim van mijn stotteren te verbergen, totdat ik

vele jaren later zelf uit de kast kwam. Ik wil zo zeggen dat ik tegenwoordig als professionele schrijver deze praktische kennis van de mechanica en de logica van spraak elke dag gebruik, en ik zeg het. Soms is het verschil tussen een vloek en een zegen ongeveer 20 jaar.

IX.

STOTTEREN IS EEN EMPATHIE GENERATOR

Stotteren is een empathie generator. Wie zou ik zijn als ik nooit had gestotterd? Als ik die dag 36 jaar geleden 'Napoleon' normaal had kunnen zeggen, en al het andere daarna, zoals alle anderen, de Normale Mensen, die niet te maken hebben met spreekproblemen, die kunnen zeggen wat er in hen opkomt, zo natuurlijk als ademen. Jarenlang, toen ik geloofde dat je alleen maar wilskracht nodig hebt, waren er dagen dat ik me voornam: juist, vandaag is de magische dag; vanaf vandaag stotter ik niet meer en ben ik net als alle anderen. Nu ben ik er niet meer zo zeker van dat ik mijn stotteren zo snel weg zou wensen - als ik daarmee ook alles zou verliezen wat mijn stotteren me heeft geleerd. Niet alleen over spreekhinderissen, niet alleen over praktische taal-kunde, maar over het leven buiten het Koninkrijk der Bekwamen, het Land van Dikvoormekaar, de Staat van Welzijn waar je lichaam en geest functioneren zoals ze zouden moeten. Ik weet dat een klein spraakprobleem inderdaad een zeer milde aandoening is in vergelijking met wat talloze miljoenen - honderden miljoenen - moeten ondergaan, maar ik vind het leuk om een beetje een expert te zijn in leven met stotteren. Ik ben trots op mijn kennis van dit kleine, kleine deel van het verschijnsel mens en ik zou het niet willen verliezen. Het maakt me meer

mededogend voor andere stotteraars, natuurlijk, maar ik geloof ook dat het me een makkelijke relatie geeft met andere kameraden in tegenspoed. Als het leven een reis van onwetendheid naar een soort van verlichting is, dan is een ingebouwde handicap een soort van voorsprong. Ik romantiseer het niet of raad het niet aan, en ik ben het niet eens met de paus, die naar verluidt de ouders van een kind met aangeboren hersenletsel heeft verteld dat God hun zoon zo heeft gemaakt om ons allemaal te leren om lief te hebben - een gedachte die me laat huiveren. Ik zeg niet dat verlichting het doel van een handicap is, maar ik zeg dat een zekere mate van verlichting vaak een neven-effect is van een handicap, al is het maar omdat verlichting vaak de enige manier is om de dag door te komen. Ik zeg ook dat pure en tactvolle empathie de geest van de gever net zo verrijkt als de ontvanger van empathie. Geven is de gave die blijft geven.

X.

STOTTEREN IS EEN UITDAGING

Stotteren is een uitdaging, een dikke, sappige uitdaging. Het ontmoedigt je om te spreken, omdat dat zo vernederend kan zijn, maar toch zijn we hier in een wereld van woorden, leden van een apensoort die via samenwerking is opgeklommen tot zijn huidige duizelingwekkende hoogte. Of we nu wollige mammoeten tot uitsterven bejagen of de rivier de Yangtze gaan indammen, we overheersen via de taal. Dus, hoe kunnen wij, de taalbeperkte groep, gedijen in deze wereld? Door manieren te vinden om ermee om te gaan, zo doen we het. We hebben allemaal onze eigen trukendoos. Ik geef de mijne namen: de voorhamer, waarmee ik een woord naar buiten sla - een groot risico, dat het terugslaat, maar in het algemeen werkt het min of meer. Mijn autocue - vermindering van het woord - heb ik al besproken.

Ik gebruik ook de Gespeelde Aarzelings, waarbij ik doe alsof ik mijn volgende woord heel zorgvuldig overweeg. Mensen denken dat ik echt een zeer bedachtzame man ben, terwijl ik eigenlijk wacht tot mijn stotteren zijn waakzaamheid verliest, zodat ik het woord naar buiten kan laten sluipen zonder dat het me blokkeert. Het werkt vaak. Het kalmeert je ook. Het allermooiste is mijn Zwitsers zakmes waarmee ik woorden doormidden snijd, en de eerste helft aan het woord ervoor bevestig, en de tweede helft aan het woord dat erna komt, en Hocus Pocus, ik heb een woord laten verdwijnen! Ik heb altijd moeite met het woord 'Salade' - wie weet waarom - maar ik heb geen moeite met het woord 'Dus' en geen moeite met het verzonnen woord 'Alade'. Dus in plaats van te worstelen met de bestelling 'De salade, alstublieft.' zeg ik in een adem 'Dus Alade, alstublieft'. Uitdagingen dwingen je om inventief en moedig te zijn. Ja, soms faal je, soms stotter je op een gruwelijk moment, soms zie je die blik van griezelige verbazing op het gezicht van de ander, of medelijden. Maar op andere momenten lukt het ons en is dat niet een briljant gevoel?

XI.

STOTTEREN IS GEEN VIJAND, MAAR EEN DEEL VAN JEZELF

Stotteren is geen vijand, maar een deel van jezelf. Ik bekijk zinsneden als "je stotteren overwinnen" of "vloeiendheid veroveren" met wantrouwen - zo'n taal komt voort uit dezelfde onwetende en/of wrede denkwijze die zegt dat we gebrek aan wilskracht hebben. De militaire vergelijking verandert stotteraars in eeuwigdurende verliezers in een strijd waarbij we niet zijn uitgerust om die te kunnen winnen. Hebben we niet al genoeg omhanden zonder dat we afkeer van jezelf aan deze mix toevoegen? Ik geloof niet in een "remedie" voor stotteren - in ieder geval geen genezing die lijkt op antibiotica of rouwbegeleiding - omdat ik niet geloof dat stotteren een ziekte is. Stotteren kan natuurlijk een groot ongemak zijn, maar het is zeker geen ziekte. Moeten we het zelfs als een afwijking beschouwen? Een vriend met persoonlijke ervaring als alcoholist merkte eens op dat hij, hoewel hij zich nooit zou kunnen ontdoen van de mogelijkheid om terug te vallen, hij er wel naar kan streven geheelonthouder te worden. Toen ik dat hoorde, ging er een lampje bij me branden: ik wil mezelf

veranderen in een niet- stotterende stotteraar. Ik ben dol op dit lampje. Het is niet alleen een nerd-achtige oefening in semantiek (hoewel ik een woord-nerd ben, en er trots op ben.) Deze manier van denken maakt deel uit van mijn zelftherapie. Gedurende al die jaren dat ik mijn stotteren zag als een kanker die bestookt moest worden met de chemotherapie van de wilskracht, vocht het steeds wreder terug. Maar toen ik mijn stotteren begon te zien als een intrinsiek onderdeel van mij, zoals mijn flaporen of mijn rechterduim of mijn linker nier, begon mijn stotteren terrein prijs te geven. Echt, zo voelde het. Tegenwoordig denk ik aan mijn stotteren als een huurder in mijn huis. Uitzetting werkt niet - de huurder heeft het recht hier te wonen en ook nog een zwarte band in karate.

Maar als ik de huurder met respect behandel - en nog beter, met humor en genegenheid - dan respecteert de huurder mij ook, en staat hij me toe om lezingen zoals deze te geven of zelfs op live tv, zonder mijn woorden te veel of te vaak te blokkeren. Deze détente is al zo'n 15 jaar van kracht, en vergeleken met de Koude Oorlog (en soms de Hete Oorlog) van de afgelopen 20 jaar zijn zowel ik als mijn stotteren veel gelukkiger. En als ik blokkeer op een woord en iemand heeft daar een probleem mee,

dan is het zijn probleem, niet het mijne. Ik wil niet suggereren dat stottertherapie niet de moeite waard is - verre van dat. Stottertherapie kan helpen - in sommige gevallen veel - maar het belangrijkste werkwoord is "hulp". Hopen dat stottertherapie het probleem zal uitroeien en doen verdwijnen, zoals een ongedierte-bestrijdingsbedrijf, is gedoemd om in teleurstelling te eindigen. Laten we creatiever, holistischer en met eerbied denken over ons stotteren.

XII.

STOTTEREN IS EEN BRUG

Stotteren is een brug. Dat is mijn wildste claim tot nu toe, op het eerste gezicht - een spraakstoornis is toch eerder een vernietiger van bruggen tussen mensen, niet iets dat hen verbindt? Maar als mensen deze specifieke aandoening niet hadden ontwikkeld, zou niemand van ons vandaag op deze conferentie zijn (en ik ben heel blij om hier te zijn). We zijn overal, wij stotteren, in alle culturen, in alle taalgroepen, in alle tijden. We worstelen met deze specifieke kaart die we van de genetica hebben gekregen, we redden onszelf, we vinden manieren om de impact ervan te verminderen, we leven ons leven en genieten van de goede dingen en verdragen de minder-dan-geweldige dingen. Laten we trots zijn op onze veerkracht, ook al voelen we ons niet altijd veerkrachtig. Laten we de kennis van ons insiders delen om andere stotteraars te helpen. Laten we onze eigen trucs delen. Laten we proberen taboes over spraakproblemen te doorbreken, oude stereotypen te verwerpen, sociale media te gebruiken om harder terug te trappen naar mensen die ons pijn doen, en - om Sam Goldwyn-Meyer te citeren - laten we met 'gloed-nieuwe clichés' over spraakproblemen komen. Laten we deze nieuwe verhalen bouwen vanuit moed en vastberadenheid, niet vanuit spot of slachtoffer-schap. Laat ons ambassadeurs en rol-

modellen zijn. Laten we de boodschap overbrengen aan kinderen die stotteren, dat het goed is, je hoeft niet te denken dat stotteren je leven in een wurggreep houdt. Stotteren is misschien niet cool, maar dat zijn paarse hardloopschoenen of een grondige kennis van Star Trek ook niet. Een tiener die weigert te worden bepaald of vernederd door stotteren, ja, dat is inderdaad heel cool. Een tiener te zijn die rustig en stotterend kan zeggen: "Ja, ik stotter, en het is een deel van wie ik ben, maar het is niet wat ik ben, en als je er een probleem mee hebt, dan bedankt dat je me laat weten dat ik verder geen tijd aan jou moet besteden." Dat is, naar de mening van deze man van middelbare leeftijd, de essentie van cool zijn. Een tiener zijn die niet meegaat met het meerderheidsstandpunt dat het stotteren een bron van schaamte is, maar sterk genoeg is om er met verstand en intelligentie over te denken - geloof me, dat zal je uiteindelijk belonen. Goede tijden.

XIII.

STOTTEREN IS EEN GESCHENK

In mijn originele lezing stopte ik op dit punt, na slechts 12 Manieren Om Naar Stotteren te Kijken. In de geest van "stotteren is een brug" vroeg ik - een beetje brutaal - aan leden van het publiek om na afloop naar mij toe te komen met ideeën voor de 13e. Verscheidene deden dat, en hoewel er over alle suggesties goed was nagedacht, vond ik de leukste die van een man die helemaal uit Perth in West Australië was gevlogen en die onder andere de kost verdient met

onderwijs in spreken in het openbaar. Ik zal hem hier niet noemen, maar je weet wie je bent (en hallo vriend.) Afgaand op zijn vloeiendheid heeft hij geleerd zeer vreedzaam met zijn stotteren samen te leven, maar hij begint zijn lessen in spreken in het openbaar met een paar jaar geleden opgenomen videoclip van hemzelf, waarin hij herhaaldelijk blokkeert en het heel moeilijk heeft om een enkele zin uit te spreken. "Dit bewijst mijn klanten", vertelde hij me (ik citeer uit het hoofd) "als ik het kan, kan iedereen het. Het is mijn eigen unieke verkoopargument. Dus weet je wat mijn dertiende manier van kijken naar stotteren zou zijn? Een geschenk."

Waarvoor amen.
David Mitchell

COLOFON

Uitgever

StotterFonds

Postbus 80, 3860 AB Nijkerk

www.stotteren.nl

Vertaling

John Kagie

Redactie

Jeanet Huijgen en

Anja van der Vlist-Pluut

Tom Wittebrood

Vormgeving

Sandra Holleman

Tekeningen en foto's:

Willemijn Bolks & Pixabay

Niets uit deze uitgave mag op welke wijze dan ook worden gekopieerd of verveelvuldigd zonder schriftelijk toestemming van het StotterFonds.

Postbus 80, 3860 AB Nijkerk
Tel: 030-233 33 36
E-mail: info@stotteren.nl
www.stotteren.nl